

Навчальний курс

«Антикорупційна політика та політика протидії тіньовій економіці ЄС»

Вебінар:

Основні висновки з 5-ї Директиви по боротьбі з відмиванням грошей

Модуль Жана Моне «Протидія корупції та тіньовій економіці: крок за кроком до спільної Європи» («Anti-corruption and countering shadow economy: step by step to common Europe»

*Миненко Сергій Володимирович
доктор філософії зі спеціальності Економіка,
кафедра економічної кібернетики
<https://ek.biem.sumdu.edu.ua>*

Чому проблема відмивання грошей важлива для ЄС

- злочинні доходи та тіньові фінансові потоки
- корупція та організована злочинність
- фінансування тероризму
- загрози фінансовій стабільності
- зниження довіри до фінансової системи

Ризики

Фінанси

Довіра

Від тіньової економіки до легалізації злочинних доходів

НЕЗАКОННА ДІЯЛЬНІСТЬ

↓

ПРИХОВУВАННЯ ПОХОДЖЕННЯ КОШТІВ

↓

ПЕРЕМІЩЕННЯ / ТРАНСФОРМАЦІЯ КОШТІВ

↓

ІНТЕГРАЦІЯ У ЛЕГАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ

AML є одним із ключових інструментів протидії тіньовим фінансовим потокам.

Що таке AML/CFT?

AML — Anti-Money Laundering — протидія відмиванню коштів

CFT — Countering Financing of Terrorism — протидія фінансуванню тероризму

Основні завдання:

- виявлення ризиків
- запобігання
- фінансовий моніторинг
- повідомлення про підозрілі операції
- розслідування

AML

CFT

Контроль

Як ЄС формував систему протидії відмиванню коштів?

1AMLD → 2AMLD → 3AMLD → 4AMLD → 5AMLD → подальший розвиток AML-системи ЄС

5AMLD стала черговим етапом посилення європейського підходу до фінансової прозорості та контролю.

5AMLD = етап посилення прозорості та контролю

5AMLD: загальна характеристика

Директива (EU) 2018/843

Прийнята у 2018 році

Основна функція — внесення змін до 4AMLD та посилення системи AML/CFT.

Ключовий акцент: прозорість, нові технології, віртуальні активи та посилення контролю.

2018

EU

4AMLD+

Чому виникла потреба у 5-й Директиві?

- розвиток фінансових технологій
- поширення криптовалют
- анонімні платіжні інструменти
- віртуальні активи та електронні гаманці
- нові способи приховування бенефіціарів
- нові транскордонні схеми відмивання коштів

Технології

Анонімність

Нові схеми

Ключові напрями 5AMLD

БЕНЕФІЦІАРНА ВЛАСНІСТЬ

ВІРТУАЛЬНІ АКТИВИ

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ

KYC / CUSTOMER DUE DILIGENCE

ПУБЛІЧНІ РЕЄСТРИ

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ

Бенефіціари

Віртуальні
активи

KYC

Реєстри

Е-гроші

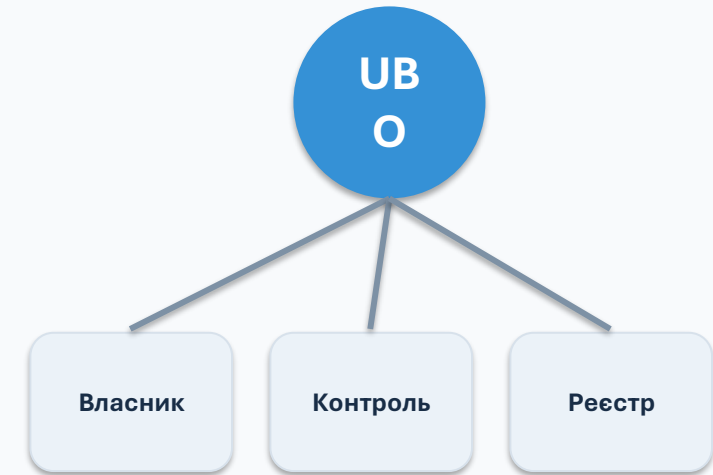
Співпраця

Прозорість кінцевих бенефіціарних власників

Кінцевий бенефіціарний власник — фізична особа, яка фактично володіє або контролює юридичну особу.

5AMLD посилила доступ до інформації про бенефіціарів.

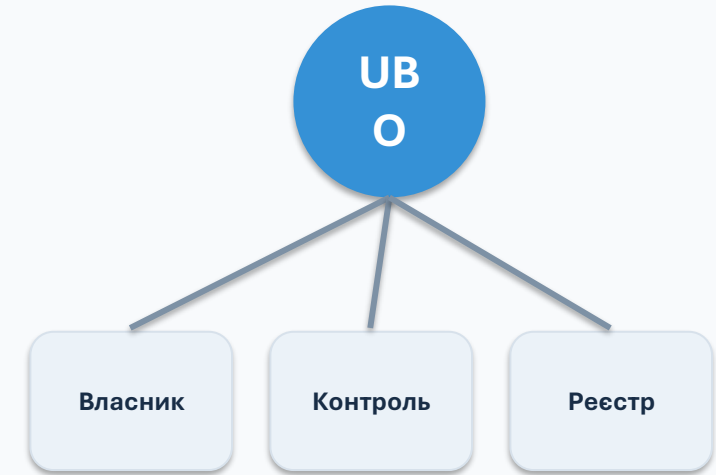
Мета: ускладнити використання компаній-оболонок для приховування походження коштів.

**Прозорість структури
власності**

Реєстри бенефіціарних власників

- національні реєстри
- взаємодія між реєстрами держав-членів
- підвищення доступності інформації
- підтримка роботи банків та інших зобов'язаних суб'єктів
- можливість виявлення прихованих структур власності

**Прозорість структури
власності**

Хто такі «gatekeepers» фінансової системи?

До суб'єктів, які можуть виявляти AML-ризики, належать:

- банки та фінансові установи
- аудитори й бухгалтери
- юристи та нотаріуси
- агенти з нерухомості
- інші професійні посередники

Банки

Професіонали

Посередники

Розширення сфери AML-контролю

5AMLD розширює коло суб'єктів та операцій, які потрапляють під AML-контроль.

Логіка проста:
чим більше каналів руху коштів → тим ширшою має бути система контролю.

Ширше коло

Більше даних

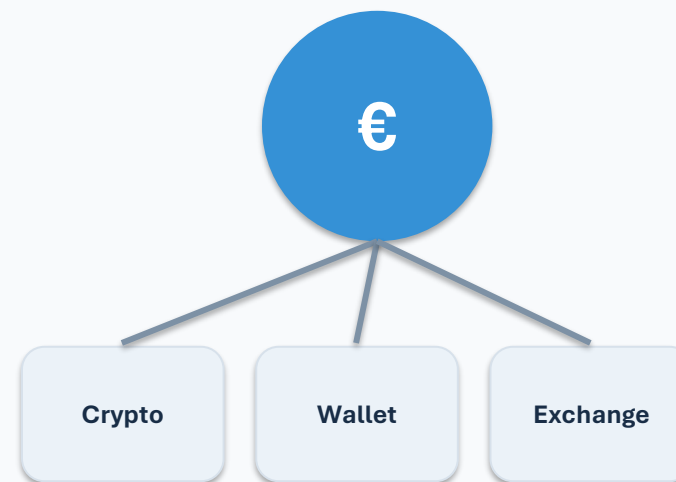
Більше контролю

Віртуальні валюти: новий виклик для AML

Основні ризики:

- псевдонімність
- транскордонність
- висока швидкість переказів
- складність ідентифікації учасників
- використання різних юрисдикцій

Важливо: криптовалюти самі по собі не є злочинною діяльністю — ризик визначається способом та контекстом їх використання.

**Менше анонімності
більше ідентифікації**

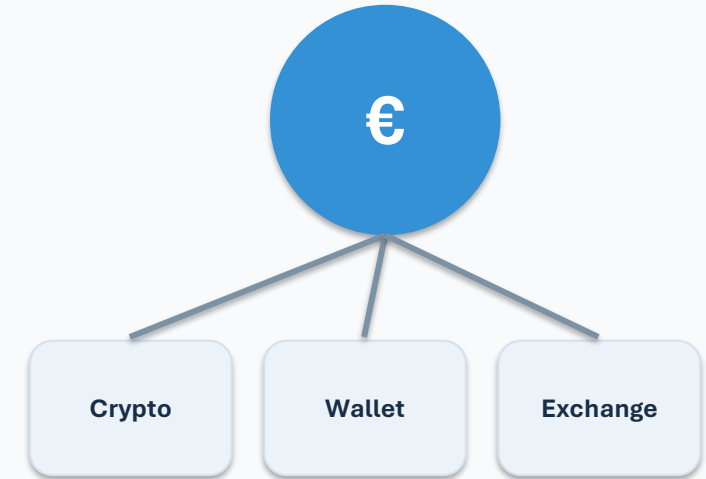
Криптові біржі та постачальники послуг

5AMLD включила певних постачальників послуг, пов'язаних із віртуальними валютами, до системи AML-контролю.

Ключові напрями:

- реєстрація
- ідентифікація клієнтів
- застосування AML-процедур
- контроль та нагляд

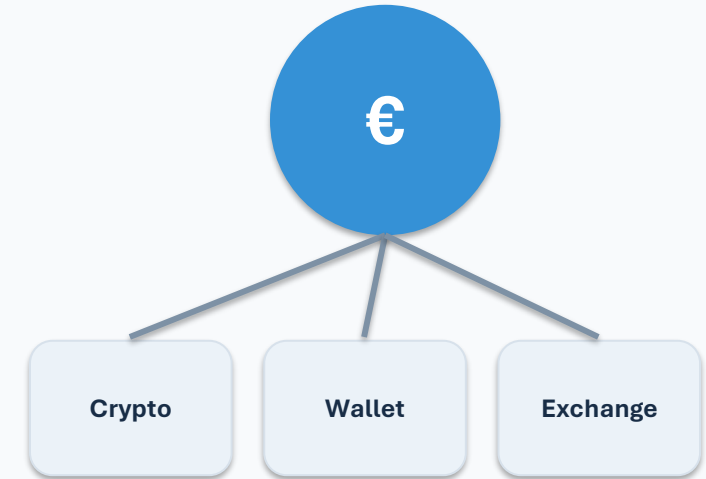
14

**Менше анонімності
більше ідентифікації**

Електронні гаманці та анонімні платіжні інструменти

- зменшення можливостей для анонімних операцій
- обмеження щодо анонімних prepaid-карт
- посилення customer due diligence
- підвищення прозорості платіжних операцій

**Менше анонімності
більше ідентифікації**

Ідентифікація клієнта: KYC

KNOW YOUR CUSTOMER

1. Встановлення особи клієнта
2. Перевірка документів
3. Визначення бенефіціара
4. Розуміння характеру ділових відносин
5. Постійний моніторинг операцій

Посилена перевірка клієнтів — EDD

Enhanced Due Diligence застосовується, коли рівень ризику є підвищеним.

Особлива увага:

- високоризиковим клієнтам
- високоризиковим країнам
- складним операціям
- політично значущим особам (PEP)
- незвичайним моделям поведінки

Звичайний ризик

Підвищений ризик

PEP / високий ризик

**EDD = більше перевірок
та моніторингу**

Підхід на основі ризику

НЕ ВСІ КЛІЄНТИ ОДНАКОВО РИЗИКОВІ

НИЗЬКИЙ РИЗИК → стандартні заходи контролю

ВИСОКИЙ РИЗИК → посилена перевірка + додатковий моніторинг

Мета — спрямувати ресурси контролю туди, де ризик найбільший.

**Ресурси контролю
→ відповідно до ризику**

Підозріла операція: від виявлення до повідомлення

ТРАНЗАКЦІЯ

↓

АНАЛІЗ

↓

ІНДИКАТОРИ РИЗИКУ

↓

ВНУТРІШНЯ ПЕРЕВІРКА

↓

ПОВІДОМЛЕННЯ FIU

↓

ПОДАЛЬШИЙ АНАЛІЗ / РОЗСЛІДУВАННЯ

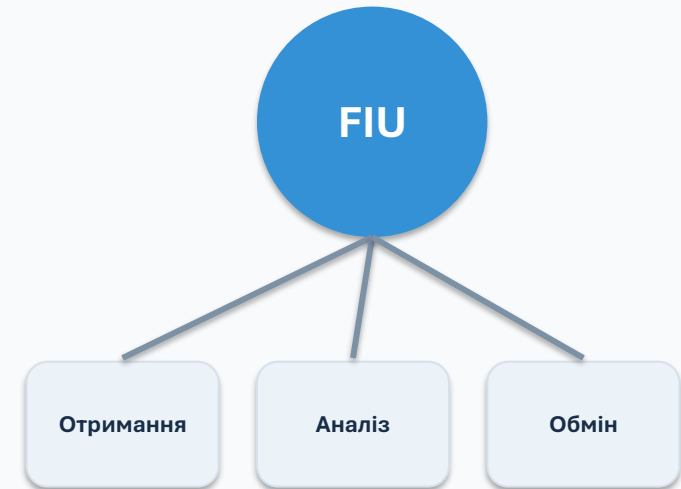

Фінансові розвідувальні підрозділи (FIU)

FIU — Financial Intelligence Unit

Основні функції:

- отримання повідомлень про підозрілі операції
- аналіз фінансової інформації
- виявлення фінансових зв'язків
- обмін інформацією з іншими органами
- підтримка розслідувань

Міжнародна та міжвідомча співпраця

AML-ризика часто мають транскордонний характер.

Тому необхідні:

- обмін інформацією між FIU
- співпраця наглядових органів
- взаємодія правоохоронних органів
- транскордонні розслідування
- узгоджені підходи держав-членів ЄС

Практичний кейс: відмивання коштів через компанію

УМОВНИЙ СЦЕНАРІЙ

Фіктивна компанія → банківський рахунок → серія нетипових транзакцій → криптоактиви / іноземна юрисдикція → повернення коштів у легальну економіку

Завдання для учасників: визначити «червоні прапорці» та точки, де AML-система має спрацювати.

**Завдання: знайти
«червоні прапорці»**

Що змінила 5AMLD на практиці?

- ✓ більше прозорості
- ✓ менше анонімності
- ✓ контроль нових фінансових інструментів
- ✓ ширше коло суб'єктів AML
- ✓ активніший обмін інформацією

5AMLD посилила здатність ЄС реагувати на нові форми фінансових ризиків.

Прозорість

Контроль

Обмін

Проблеми та обмеження 5AMLD

- технологічний розвиток випереджає регулювання
- транскордонний характер злочинів
- відмінності у практиці держав-членів
- якість та актуальність даних про бенефіціарів
- баланс між прозорістю та захистом персональних даних

Технології

Транскордонність

Дані

Від 5AMLD до нової архітектури AML ЄС

4AMLD → 5AMLD → 6AMLD → AML Package → AMLA

5AMLD — важливий етап, але не кінцева точка розвитку системи.

5AMLD

нова архітектура AML ЄС